

Borsos József (1821-1883)

A festő álma, 1851.
(*A kis piktor; Garázdálkodás a műteremben*)

Olaj, fa, 55x44 cm
Jelezve jobbra lent: Borsos József 851.

VÉDETT

Kiállítva:

- Ismeretlen magyar remekművek kiállítása, Ernst Múzeum, 1930.
- A magyar biedermeier kiállítás, Múcsarnok, 1937-38.

Reprodukálva:

- N. Gy.: Múteremben. Képzőművészet, 1929. 153-154. oldal
- Klasszikus magyar festmények útja hazafelé. Műgyűjtő, 1929, 84-85. oldal
- Új Idők, 1930. január 19. 108. oldal
- Dr. Pipics Zoltán: Így nézd a szépet, Bp. é.n., 193. oldal
- Pesti Hírlap Vasárnapja, 1934. november 25. színes címlapkép (a legszébb magyar képek sorozatban)
- Csathó Kálmán: A szép juhásznő, (regény Borsos József életéről) Bp., 1936.

Proveniencia:

- Bécsi gyűjteményből 1929-ben hozták haza, a háború előtt Ernst Vilmos tulajdona volt

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

Borsos József: Alkony. (Hazatérés, Nővérek)
olaj, vászon, 111 x 142 cm,

A műteremben

A 19. század elejének festészetében több példát is találunk műterembelső ábrázolására, az is gyakran előfordul, hogy valamilyen humoros jelenet keretében. Az effajta biedermeier komikumot németföldön Spitzweg, míg a Borsos művészetére nagyobb hatással lévő osztrák festészetben Josef Danhauser képviselte a legmagasabb színvonalon. A mai nézők számára az ilyen képek azontúl, hogy szórakoztatóak, eligazítást is adnak arra nézve, hogy hogyan is képzelhetünk el a kor műtermeit. Bizonyos festőkellékek, mint a vázlatfüzet, az ecsetek, a paletta, a rongyok, a festékes és hígító tégelyek egy festő kelléktárának általánosan ismert részei. Borsos József képén a sajátosságát a mára feledésbe merült festőbot jelenti, amit a széken álló kisgyerek tart a kezében. A festőbot felső, puha ronggyal bevont végét a képhez, alját a földre támasztva bal kézzel tartották, ami így a festői kéz támaszául szolgált. Ez a segédeszköz azért is volt fontos, hogy amíg a finom részletekkel pepecselnek ne fáradjon el annyira a karjuk. Hogy Borsosnak szüksége volt erre a kellékre mi sem bizonyítja jobban, mint éppen ez a kép: *A festő álma*. Érdeemes megfigyelni, hogy milyen mesteri részletek vannak, ez ugyanis Borsos virtuozitásának lényege. Az anyagszerűséget ezen a viszonylag kisméretű képen elsősorban az aprólékos-sággal érte el, azzal, hogy minden négyzetcentiméterre gondosan odafigyelt. Nem jelenti ez természetesen azt, hogy minden részlet azonos módon van megfestve, hanem úgy, ahogy azt anyaga és megvilágítása megköveteli. A festményt takaró függöny brokátját, a gyermekek posztóruhácskáját, a háttérbeli ötvösműveket, a barnatónusú háttérelmeket, mint a szekrényt vagy a kazettás mennyezetet mind adekvát módon, a lehető legnagyobb precizitással és realizmussal festette meg.

A szemet gyönyörködtető pompának ez a németalföldi mesterekkel vetekedő ábrázolása tette Borsost már saját korában is elismertté.

Rejtett üzenetek

Az osztrák biedermeiernek a németalföldi festészethez való kötődése nemcsak a minden részletre ügyelő realizmus volt, hanem egy bizonyos odafigyelés az egyes képelemek szimbolikus tartalmára. Nem felejtjük el, hogy a korban különös jelentőséget kaptak a virágnyelvek. Mozdulatokkal, színekkel sok titkot ki tudtak fejezni. Ugyanígy a festményeknek is megvoltak a rejtett üzenetei. Ezeket ma már bajos felfedni, sőt egy-egy tárgy szimbolikus voltát is nehéz bizonyítani. Képzünk azonban van néhány „oda nem illő tárgy”, amik általában nem részei egy műteremnek, sőt valószínűleg nem az életből ellesett csendélet részletek, tehát feltehetően túlmutatnak önmagukon. Furcsa részlet például a hanyagon földre vetett igazgyöngy nyaklánc, ami hagyományosan a nőiséget, a szerelmet (Vénusz is egy kagylóból jött a világra), ugyanakkor a gazdagságot is jelentette. Hasonlóan szimbolikusak lehetnek, egy magasabb társadalmi rang kifejezése a háttérbeli válogatott gyűjtemény tárgyai: a falon kardok és páncélzat, a szekrényen díszes arany fedeles serlegek. Az elszórt tárgyak azonban nemcsak az anyagi, hanem a szellemi javakban is dúskáló festőt állítják elének. A festőt, aki éppúgy jártas a tudományokban (könyvek), mint az egyéb művészetekben (cselló).

Ki álmodik?

A festő álma nem egy életből ellesett jelenetet ábrázol. A festővászonra pingáló gyerekek éppolyan biedermeier toposzok, mint a például Galambposta ábrázolások. Ezt bizonyítja számos hasonló témájú külföldi és magyar kép (pl. Danhauser, Györgyi-Griegl Alajos). A téma valóság alapját Borsos József életéről fennmaradt adatok is cáfolhatják. Arról ugyan, hogy valójában hány felesége és gyermeke volt már az 1930-as években is vitáztak, mert életéről vajmi kevés pontos adat maradt fenn, azok is ellentmondásosak. Az azonban valószínűnek látszik, hogy 1849-ben egy festő lányát vette feleségül, akitől 1850-ben egy lánya született. 1851-ben tehát nem lehetett két három-négy éves gyermeke. Mindenesetre a karosszékben szundikáló úr már azért sem lehet maga a festő, mert jelentősen eltérő karakterű az ugyanebben az időben festett Borsos önarcképektől (pl. *Elégedetlen festő*, 1852., MNG.). Ugyanakkor a festőállványra Borsos egy ekkor festett másik képét tette, a *Mezőről hazatérő lányok* vázlatát (1851., MNG., állandó kiállítás), tehát valamiképpen a festő mégis egy ön-kép. Lehetséges, hogy a körszakállas, enyhén pocakos, gazdag és művelt, kétgyermekes festő éppen olyan, mint amilyennek Borsos, a festő önmagát álmodta 1851-ben.

Békefi Eszter

